

اثری از شیخ بهایی در زمینه تشریح علمی (کالد شکافی)

محسن صادقی

- ۱- یکی از تألیفات شیخ بهاءالدین محمد عاملی معروف به شیخ بهایی «تشریح العالمین در علم هیئت و تشریح اعضا» است. این اثر در هیچ یک از کتب تراجم و فهرس به ایشان نسبت داده نشده است بجز «تذکره خیرالبیان» تألیف ملک شاه حسین سیستانی (زنده در ۱۰۳۶ ق). این تذکره تا کنون چاپ نشده و تنها قسمتی از آن شامل <شرح احوال و اشعار علمای شاعر معاصر سیستانی> را جناب عارف نوشاهی چاپ کرده است (در مقالات عارف، دفتر دوم، تهران، ۱۳۸۶).
- ۲- اخیراً «فهرست آثار شیخ بهایی، موجود در کتابخانه آیه الله مرعشی» از چاپ درآمد و در تصویرهای ضمیمه پایان کتاب، برگ آغاز رساله تشریح العالمین - بر اساس نسخه خطی شماره ۴۲۵۰ آن کتابخانه - کلیشه شده و مؤلف آن را ناشناس معرفی کرده اند! این نسخه به خط بهایی است و به احتمال زیاد، برگ به جامانده بخشی از همان کتاب «تشریح العالمین» در علم هیئت و تشریح اعضا بوده است که مؤلف تذکره خیرالبیان - با همین تعبیر - به بهایی نسبت داده است.
- ۳- موضوع رساله مذکور، چنانکه از یک صفحه باقی مانده و توصیف صاحب خیرالبیان برمی آید، در دو علم هیئت و تشریح اعضای بدن است. و آنچه در فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیه الله مرعشی (ج ۱۱، ص ۲۵۱) در بیان موضوع آن آمده ناتمام است. در این فهرست، رساله این گونه معرفی شده: «در بیان عالم کبیر و عالم صغیر و شرح بدایع صنایع الاهی»!
- ۴- به جز این رساله، که دلالت می کند شیخ بهایی در علم طب هم دستی داشته، در چندین مورد در

«کشکول» نیز مطالبی از آثار طبیبی را نقل و سپس نقد می‌کند. همچنین در کتابخانه مدرسه آیه الله گلپایگانی نسخه‌ای از ترجمه «بُرء الساعه» محمد بن زکریای رازی وجود دارد که منسوب به شیخ بهایی است.

۴۲۵۰ **بسم الله الرحمن الرحيم** X

اما بعد حمد الله لاجله المعين والحق من محمد الامين رسول الله
 الى رحمة الله العنق محمد الشهد ما اندر العالمی عالم الله خلقه من هذ
 يا اخي الله بن زعفران بن البقر صحفه تدو عليكم بصولا من صياح
 اللطف الخبير وتجلو لديم اصولا في شرح العالم الكبر والصغير
 ان لا تسو غوا اظهارا في من لا يعرف مقدار ولا تبرزوا من
 جماله الى من ليس من رجالنا ولا تسوي بها على ذوى الطباع
 اجاب من الطلاب فتكون الكبر على الدرر اعناق الكلاب
 وسميتها شرح العائز ورمها على مقدمه وتعالتر مقدمه
 قد اشهرت اسم الكوا من العوام بل قيل انه من اجابا المنقوله
 ان من لم يعرف الحية والنشر فهو غير معرذ انه وعلى كل حال فهو
 ما ذ عن كتيبه الرقاب است ولم تخالجهم في التصديق بصحة لا اله الا الله

این کتاب در کتابخانه
 گلپایگانی موجود است
 شماره ثبت کتابخانه
 ۱۳۸۸ / ۳ / ۱۳۸۸
 شماره ثبت کتابخانه
 ۱۳۸۸ / ۳ / ۱۳۸۸

برگ آغاز رساله تشریح العالمین از شیخ بهایی (ره)